

แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา

THE DEVELOPMENT OF VILLAGE CULTURAL TOURISM IN BAN TAKHU PAK THONG CHAI DISTRICT NAKHONRATCHASIMA PROVINCE

กนกพร ชิมพลี

Kanokporn Chimplee

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
นครราชสีมา

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ 2) เพื่อศึกษาความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 4) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา

วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการศึกษาทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนได้แก่ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามจากสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยสร้างแบบสอบถามและนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 235 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน 10 คน ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้มีการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากทั้ง 3 ขั้นตอนมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชนบ้านตะคุ มี 2 แห่งที่สำคัญได้แก่ ปราสาทสระหินและวัดหน้าพระธาตุ โดย ปราสาทสระหินหรือปราสาทหินเป็นปราสาทที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกทางบ้านตะคุ และ วัดหน้าพระธาตุหรือวัดตะคุวัดหน้าพระธาตุหรือที่ชาวบ้านทั่วไปว่าวัดตะคุ เป็นวัดเก่าแก่ของอำเภอปรางค์ชัย 2) การศึกษาความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีระดับความพร้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$, $S.D. = .43$) และเมื่อจำแนกตามอายุ อาชีพและระดับการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุและระดับการศึกษาต่างกันมีความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .053) การศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพบว่า การจัดการโครงสร้างการบริหารงานด้านการท่องเที่ยวในหมู่บ้านยังไม่มีชัดเจน ยังไม่มีการตั้งคณะกรรมการดูแลรับผิดชอบอย่าง

เป็นรูปธรรม และไม่มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ไม่มีจุดขายที่สามารถดึงดูดเงินจากนักท่องเที่ยวได้ และ 4) แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ (1) ด้านการพัฒนาศักยภาพและการวางรูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้าน แก๊ไขจุดอ่อนของหมู่บ้าน โดยหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ที่มีประสบการณ์ หรือเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว มาร่วมเป็นแรงสำคัญเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ให้ความรู้ ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมวางแผน โดยต้องยึดว่าทุกระบวนการของการพัฒนาต้องให้ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมลงมือปฏิบัติเองทุกขั้นตอน เพื่อสร้างและปลูกฝัง ความภาคภูมิใจ และความเป็นเจ้าของร่วมกันของชาวบ้าน และ (2) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านการประเมินผล ซึ่งควรจัดให้มีการทดลองการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน โดยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญจากการศึกษาวิจัยคือ ควรมีการร่วมกันพัฒนาศักยภาพ และการวางรูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้าน แก๊ไขจุดอ่อน ของหมู่บ้าน โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้าง กฎ-กติกา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับชาวบ้านและนักท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ตลอดจนการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าร่อนภายในชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนา, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ABSTRACT

The purposes of the study on The Development of Village Cultural Tourism in Ban Takhu Pak Thong Chai district NakhonRatchasima Province are: 1) to study on Cultural Tourism attraction in Ban Takhu community. 2) to study on how preparation to be a Cultural Tourism Village in the community. 3) to study on problem that might obstruct the Cultural Tourism development in the community. 4) To study the development of Village Cultural Tourism in Ban Takhu Pak Thong Chai district NakhonRatchasima Province.

The research procedure are in both quantitative and qualitative aspect which was divided into four steps as follows; Step one: Study the Cultural Tourism attraction in Ban Takhu commune from cultural history related document and evidence by the field data collection and in-depth interview. Step two: Study the preparation for community development on Cultural Tourism with Purposive Sampling by creating questionnaires and data collecting from a sample of 235 people. The result was analyzed with the Frequency Distribution, Percentage, Means and Standard Deviation methods and conduct the Hypothesis Testing with One-way ANOVA method. Step three: Study problem and obstruction that might arise in the community while developing the Cultural Tourism Village. This study apply the interviewing method with the key target group on 10 person. Step four: study the development of Village Cultural Tourism. The analyzed result from the former three steps were synthesized to produce the Cultural Tourism development guideline.

The research results were summarized as follows : 1) The study on The Development of Village Cultural Tourism in Ban Takhu reveal as there were two important places for Cultural Tourism attraction; Srahin Castle and Na Phra That Temple. The Srahin Castle or the Rock Castle is located in the west of the village. The Na Phra That Temple or known as WatTakhu is the old temple in Pak Thong Chai. 2) The study on community preparedness for the Cultural Tourism development results that the villager had the overall availability in the intermediate level ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = .43). When separated the results by age, occupation and education level, it reveal that there was a statistically significant difference between variety of ages and education at .05 level. 3) From the study of the problem and obstruction of Cultural Tourism development, it found that there still an unclear picture on the management structure, no actual committees who take a full responsibilities, and there was no definite tourism style and no highlight that can gain silver from the

tourists. 4) The guideline for the development of Cultural Tourism 1) the development of village potential and management, there must be the collaboration from the government organizations, private organizations and related departments including the tourism specialists in order to help the village's potential development. Those have to provides the knowledge, idea, and planning on the principle that every villager should be participated in every process to create and cultivate the honor and shared ownership among them. And 2) the communication with all related departments by creating a trial tourism campaign which the result can be evaluated. The campaign will create a valuable experience to the villager, they will familiar with the tourists and also many kinds of tourist's styles.

The important suggestions from research result were that the community should collaborate to develop the potentiality and design community management's pattern to get rid of the all weakness point especially the making of tourism rules and regulations as a guideline for both villager and tourist. This also includes campaign for promoting the tourism in the village along with all trial activities.

Keyword: Development, Cultural tourism

บทนำ

สังคมในปัจจุบันมีความตระหนักถึงความสำคัญของ ศิลปะวัฒนธรรมเทศกาลรวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน มากขึ้นทั้งนี้การตื่นตัวต่อวัฒนธรรมประกอบกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของในแต่ละพื้นที่เป็นจุดกำเนิดของการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังจะเห็นว่าการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมได้กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวในยุโรปอีกทั้งประเทศอื่นๆ ได้พยายามที่จะ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง (Nzama, Magi, & Ngocoho, 2005)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชม สิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรมเช่น โบราณสถาน วัด ปราสาท พระราชวัง โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะ ทุกแขนง และรวมถึงสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง ที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิต ของบุคคลในแต่ละยุคสมัย นักท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติ ความเป็นมา ความเชื่อ มุมมอง ความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคล สมัยอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นหลัง ผ่านสิ่งเหล่านี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นรูปแบบการ ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และนำมาทำการศึกษาเพื่อเพิ่มพูน ความรู้ นอกเหนือจากการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว (ภักดิษา อภิสุภกรกุล และคณะ, 2550) สำหรับประเทศไทยการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอด วัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปตลอดจนเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ สร้างรายได้และการจ้างงานให้กับประเทศไทยเป็นอย่างมาก

กระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงได้รับความ สนใจเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวและมรดกทาง วัฒนธรรมของประเทศไทยมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และได้มีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลานาน

จากการศึกษาเบื้องต้น พบว่า ชุมชนบ้านตะคุ หมู่ที่ 1 ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมาเป็นอีกชุมชน หนึ่งที่มีความเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม มีประวัติความเป็นมา ที่ยาวนาน มีสถานที่สำคัญ ได้แก่ ปราสาทสระหิน คูน้ำคันดิน หรือคูเมืองเก่าและวัดหน้าพระธาตุ หรือวัดตะคุ ทั้งนี้บ้านตะคุ ยังมีความโดดเด่นในด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญา โดยเฉพาะการ ผลิตหมี่ทำมือ ที่มีมาคู่กับหมู่บ้านกว่า 100 ปี ชาวบ้าน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ พุทธภาษาพื้นบ้านคือภาษาลาว หรือภาษาอีสาน เพราะแต่อดีตชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาจาก เวียงจันทร์ประเทศลาว ทำให้วัฒนธรรมด้านภาษายังอยู่ควบคู่ กับชาวบ้าน อีกทั้งบ้านตะคุยังมีความหลากหลายด้าน วัฒนธรรม ประเพณีงานนมัสการพระธาตุ การละเล่นพื้นบ้าน รำแคนเดือนห้า วิถีชีวิต ฯลฯ ที่มีความสำคัญและทรงคุณค่า (กรมศิลปากร, 2528) อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่า ชุมชนบ้านตะคุ จะมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพหลายแห่งแต่ยังขาดการ ส่งเสริมและการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว การบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถอธิบายประวัติความเป็นมาที่สำคัญของ โบราณสถาน ทำให้ไม่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

การพัฒนาโจทย์วิจัย ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยได้ทำการลงพื้นที่พัฒนาโจทย์วิจัยกับกลุ่มชาวบ้าน ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน บ้านตะคุ) ทำแผนที่เดินดิน การทำสำรวจแหล่งโบราณสถาน ซึ่งสามารถสังเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในเบื้องต้นพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีในชุมชน และพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งนี้ทางผู้วิจัยได้เสนอปัญหาของการวิจัย ภายได้คำถามที่ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุมีที่ใดบ้างชุมชนมีความพร้อมมากน้อยเพียงใดต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างต่อการเตรียมความพร้อมดังกล่าว และมีแนวทางใดบ้างที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาถึงความพร้อมของหมู่บ้านต่อการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกทั้งเป็นแนวทางในการวางแผน บริหารจัดการหมู่บ้านต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบถึงแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา

2. นำผลจากการวิจัยเป็นฐานข้อมูลด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการบริหารจัดการหมู่บ้านต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินงาน การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินงานที่แตกต่างกัน โดยมีการแบ่งวิธีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้งสิ้น 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 5 คน มีการเก็บข้อมูลภาคสนาม การสำรวจจากการสังเกต การบันทึกเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและการทำแผนที่เดินดินในชุมชนและนำมาสรุปเป็นฐานข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน ประกอบไปด้วย ข้อมูลทั่วไปของชุมชน ประวัติความเป็นมาและเหตุการณ์ที่สำคัญ ความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่และภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่สำคัญของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตลอดจนประเพณีและการละเล่นที่สำคัญในชุมชน โดยมีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปเป็นประเด็นตามที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเปรียบเทียบความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาหมู่บ้านจำแนกตามอายุ อาชีพและระดับการศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนบ้านตะคุ หมู่ที่ 1 ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 549 คน(องค์การบริหารส่วนตำบลตะคุ, 2557)มีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีของทาโรยามาเน่ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ทั้งหมด 5 ตัวเลือกแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการวิจัยมีความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของ Cronbach ได้ค่า

ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.960 สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกสถิติที่ใช้นำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานครั้งนี้คือวิเคราะห์ด้วยการคำนวณหาค่าการแจกแจงข้อมูล (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธีการ LSD

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการนำผลในขั้นตอนที่ 2 (การศึกษาความพร้อมของชุมชน) มาสร้างเป็นแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informant) จำนวน 10 คน ประกอบด้วย เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ ผู้ใหญ่บ้านบ้านตะคุ ราษฎรชาวบ้าน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตะคุ และพัฒนาชุมชนระดับตำบลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อหาปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) นำผลการสัมภาษณ์มารวบรวมประมวลเนื้อหา สรุปตามประเด็นที่กำหนด แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบความเรียง

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้มีการนำผลการวิเคราะห์

ข้อมูลจากทั้ง 3 ขั้นตอนมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมาตามขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ พบว่า การตั้งถิ่นฐานและที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน (ภาพที่ 1) บ้านตะคุ หมู่ที่ 1 ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา มีความสำคัญมาตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ภายในบริเวณบ้านตะคุมีสถานที่สำคัญคือ วัดตะคุ หรือวัดหน้าพระธาตุ เป็นวัดที่มีความเก่าแก่ที่สุดในอำเภอบึงสามพัน สร้างขึ้นในปีพุทธศักราช 2330 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ภายในบริเวณวัดมีโบราณสถานสำคัญ 3 แห่งคือ พระธาตุหอไตรกลางน้ำ และพระอุโบสถหลังเก่า ที่ในส่วนของพระธาตุมีมาตั้งแต่ใน สมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน ตามตำนานกล่าวว่าพระธาตุมีมาก่อนการสร้างวัด เมื่อชาวบ้านเห็นพระธาตุอยู่กลางป่า จึงร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัดขึ้นจนก่อตัวเป็นชุมชนบริเวณรอบๆ มาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ภายในบริเวณที่ตั้งของชุมชน ยังคงอนุรักษ์ไว้ซึ่งโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ และร่องรอยของการเป็นคูเมืองเก่าไว้อย่างชัดเจน

หมู่บ้านตะคุ วัดหน้าพระธาตุ พื้นที่ภายในคูเมืองเก่า ปราสาทสระดิน ลืม

ภาพที่ 1 แผนที่ชุมชนบ้านตะคุ

ที่มา: google earth (โปรแกรมออนไลน์, 2557).

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชนบ้านตะคุ มี 2 แห่งที่สำคัญได้แก่

1.1 ปราสาทสระหินและวัดหน้าพระธาตุโดยปราสาทสระหิน (ภาพที่ 2) หรือปราสาทหินเป็นปราสาทที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกทางบ้านตะคุ มีลักษณะเป็นปราสาทที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สี่เหลี่ยม ประมาณ 8 ไร่ มีสระน้ำล้อมรอบที่ชาวบ้านเรียกว่าสระบัว ซึ่งเดิมมี 4 สระ แต่ในปัจจุบันได้มี

การถมดินคันกลางจึงมีสระทั้งหมด 6 สระด้วยกัน ปราสาทสระหินไม่มีปรากฏว่าสร้างขึ้นในสมัยใดแต่มีการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อปี พ.ศ.2525 และสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 15-17 จัดเป็นปราสาทในยุคต้นๆ ที่ยังนิยมการสร้างปราสาทด้วยอิฐและหินใช้หินทรายในการทำเป็นเสาประตู ทับหลังและฉาบปราสาทด้านนอกด้วยปูนขาวและปั้นปูนเป็นลวดลายต่างๆ

ภาพที่ 2 ภายในของปราสาทสระหิน

ที่มา : ถ่ายเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2557 ณ ปราสาทสระหิน ตำบลตะคุ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครราชสีมา

1.2 วัดหน้าพระธาตุหรือวัดตะคุวัดหน้าพระธาตุหรือที่ชาวบ้านทั่วไปว่าวัดตะคุ (ภาพที่ 3) เป็นวัดเก่าแก่ของอำเภอกันทรวิชัยสร้างขึ้นในปีพ.ศ.2330 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่1ตามตำนานเล่าว่าชาวบ้านซึ่งอพยพมาจากเวียงจันทน์ในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราชได้ช่วยกันหักร้างถางป่าเพื่อใช้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมระหว่างนั้นได้พบองค์พระธาตุอยู่กลางป่าและเขียนหนังสือถึงคณะสงฆ์เพื่อขอก่อตั้งวัด หลังจากนั้นชาวบ้านได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ๆกับวัดและหนองน้ำที่มีต้นตะคุขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งได้กลายเป็นที่มาชื่อตำบลตะคุอุโบสถของวัดหน้าพระธาตุ ตั้งอยู่ข้างอุโบสถหลังใหม่ ฐานอุโบสถมีลักษณะแอ่นโค้งหลังคาไม่มีช่อฟ้า ใบระหงส์ หางหงส์ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิยมในรัชกาล

ที่ 3 ภายในอุโบสถมีภาพจิตรกรรมซึ่งอยู่ในสภาพสมบูรณ์แสดงถึงเรื่องราวในพุทธประวัติ เช่น ภาพชาดกตอนต่างๆ ภาพพระปฐมภุมม ภาพการนมัสการรอยพระพุทธรูป ภาพพิธีศพหรืออสุภกรรมฐาน และพระมาลัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังสอดแทรกวิถีชาวบ้านในอดีตมีภาพจิตรกรรมทางด้านนอก แต่ปัจจุบันลบเลือนไปมากแล้ว เหลือเพียงบางส่วนที่เหนือประตูทางเข้าด้านหน้า สำหรับหอไตร บางที่เรียกว่า อุโบสถน้ำ บางที่เรียกสิม (ใช้ความหมายแทนโบสถ์) โดยใช้ศาล้อมรอบ ไม่ต้องมีสิมาก็ใช้ประโยชน์ได้ เดิมใช้ประกอบพิธีทางสงฆ์แทนโบสถ์ เช่น พิธีบวช การลงปาติโมกข์ การรับกฐิน แต่ต่อมาได้มีการสร้างอุโบสถขึ้นจึงได้เปลี่ยนสภาพของหอไตร เป็นที่เก็บพระธรรมคัมภีร์ หรือหนังสือ เพื่อป้องกันปลวก มอดเท่านั้น

ภาพที่ 3 วัดหน้าพระธาตุ

ที่มา: ถ่ายเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2557 ณ หน้าวัดพระธาตุ ต่ายลตะคุ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครราชสีมา

นอกจากนี้ภายในวัดหน้าพระธาตุยังมีโบราณสถานที่สำคัญคือ หอไตรตั้งอยู่หน้าอุโบสถกลางสระน้ำ (ภาพที่ 4) เป็นอาคารชั้นเดียวยกพื้นสูง ลักษณะสถาปัตยกรรมแบบเรือนไทย หลังคาจั่วภาคกลาง ผนังเป็นฝาปะกน ประตูทางเข้าเป็นลายรดน้ำปิดทอง เขียนภาพจิตรกรรมเกี่ยวกับพุทธประวัติ เทพชุมนุม ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ก้านแย่ง แม่พระธรณีซึ่งอยู่ใน

สภาพลบเลือนไปมาก ส่วนด้านในหอไตรเป็นภาพเทพชุมนุม และดอกไม้ร่วง ต่อมาในปี พ.ศ. 2539 กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนอุโบสถและหอไตรเป็นโบราณสถานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา อุโบสถและหอไตร วัดหน้าพระธาตุได้รับการดูแลให้อยู่ในสภาพดีนับเป็นโบราณสถานที่สามารถรักษาคุณค่าความสำคัญ และความดั้งเดิมไว้ได้

ภาพที่ 4 หอไตรกลางน้ำ ภายในวัดหน้าพระธาตุ

ที่มา: ถ่ายเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2557 ณ หอไตรกลางน้ำ หน้าวัดพระธาตุ ต่ายลตะคุ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครราชสีมา

2. การศึกษาความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเปรียบเทียบความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาหมู่บ้านจำแนกตามอายุ อาชีพและระดับการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 235 คน ส่วนใหญ่มีอายุ 26-49 ปี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 35.3 อาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 54.0 และมีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 122 คนคิดเป็นร้อยละ 51.9

2.2 ผลการศึกษาระดับความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.24 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยความพร้อมมากที่สุด คือ ด้านการศึกษาหมู่บ้าน และการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน

ทั้งในด้านศักยภาพ-ข้อจำกัด โอกาสและความเสี่ยงภายในหมู่บ้านมีความพร้อมระดับมากค่าเฉลี่ย 3.68 และด้านที่มีระดับความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาน้อยที่สุด คือ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 2.86 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา

ระดับความพร้อมต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน หรือการรวมกลุ่มภายในหมู่บ้าน	3.54	.47	มาก
2. ด้านการศึกษาหมู่บ้าน และการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ทั้งในด้านศักยภาพ-ข้อจำกัด โอกาสและความเสี่ยง ภายในหมู่บ้าน	3.68	.57	มาก
3. ด้านการร่วมกันพัฒนาศักยภาพ และการวางรูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้าน แก่ไขจุดอ่อน ของหมู่บ้าน	3.17	.54	ปานกลาง
4. ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว	2.86	.63	ปานกลาง
5. ด้านการประเมินผล การพัฒนาองค์กรและการฝึกอบรม แก่ชาวบ้านหรือ กลุ่มองค์กรต่างๆภายในหมู่บ้าน	2.93	.62	ปานกลาง
รวม	3.24	.43	ปานกลาง

2.3 การเปรียบเทียบความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามอายุ อาชีพและระดับการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 เปรียบเทียบความพร้อมต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมจำแนกตามอายุพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกันมีความพร้อมต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2.3.2 เปรียบเทียบความพร้อมต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมจำแนกตามอาชีพพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความ

พร้อมต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05

2.3.3 เปรียบเทียบความพร้อมต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความพร้อมต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมาพบว่าภาพรวมการจัดการโครงสร้างการบริหารงานด้านการท่องเที่ยวในหมู่บ้านยังไม่มีชัดเจน ยังไม่มีการตั้งคณะกรรมการดูแลรับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรม และไม่มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่

ชัดเจน ไม่มีจุดขายที่สามารถดึงเงินจากนักท่องเที่ยวได้ ตลอดจนนักท่องเที่ยวส่วนมากจะมาเที่ยวชมเฉพาะบริเวณวัด ส่วนบริเวณโบราณสถานอื่นๆ ยังไม่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวจากความคิดเห็นของผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ “สำหรับความพร้อมในการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่มีการพูดคุย มีแนวความคิดมานานแล้ว แต่ยังไม่มีการผลักดันให้เป็นรูปธรรม เพราะขาดปัจจัยหลายๆ อย่าง ในปัจจุบันการพัฒนาถือว่ามีความกระตือรือร้น และเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในระดับหนึ่ง โดยส่วนใหญ่แล้วรูปแบบในการพัฒนาจะดึงเอาชาวบ้านเข้ามาร่วมกันทำ และการตอบรับในระดับมาก ชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจกันในการพัฒนาเป็นอย่างดี ให้ความร่วมมือ และอยากเห็นหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยากเห็นสิ่งที่ถูกพูดคุยกันมานาน เพราะในท้องถิ่นมีของดีอยู่แล้ว มีศักยภาพพอที่จะเป็นบ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ขาดการสนับสนุนและการประชาสัมพันธ์รวมถึงการพัฒนาสิ่งที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว” (สัมภาษณ์สนาม ภูทองคำ, 22 มีนาคม 2558, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านตะคุม หมู่ที่ 1)

เมื่อพิจารณาปัญหาและอุปสรรคเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน เป็นการนำผลในขั้นตอนที่ 2 (การศึกษาความพร้อมของชุมชนฯ) มาศึกษามีรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวและการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้านหรือการรวมกลุ่มภายในหมู่บ้านพบว่ายังไม่เคยมีหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้านในหมู่บ้าน

3.2 ด้านการศึกษาหมู่บ้าน และการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ทั้งในด้านศักยภาพข้อจำกัด โอกาสและความเสี่ยง ภายในหมู่บ้านการศึกษาหมู่บ้านและการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันทั้งในด้านศักยภาพข้อจำกัด โอกาสและความเสี่ยง ภายในหมู่บ้านพบว่าโอกาสของการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวมีค่อนข้างสูง แต่การพัฒนาโบราณสถานต่างๆ เป็นไปได้ช้าเพราะต้องขออนุญาต จากกรมศิลปากรก่อน และในการประชุมหรือจัดทำโครงการ หรือวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ มีเพียงผู้นำท้องถิ่นและคณะผู้ทำงานเท่านั้น ชาวบ้านไม่ได้เข้าร่วม

3.3 ด้านการร่วมกันพัฒนาศักยภาพและการวางรูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้านแก้ไขจุดอ่อนของหมู่บ้านพบว่า ขาดการแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือผู้ดูแลเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

3.4 ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวพบว่า ไม่มีหน่วยงาน หรือผู้เชี่ยวชาญมาทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว นำร่องแก่ผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้าน

3.5 ด้านการประเมินผลและการพัฒนาองค์กร และการฝึกอบรม แก่ชาวบ้านหรือกลุ่มองค์กรต่างๆ ภายในหมู่บ้านพบว่า ยังไม่มีการประเมินผลการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวและการฝึกอบรมให้กับชาวบ้านในชุมชน

4. แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมาสามารถเสนอแนวทางออกเป็น 2 แนวทางหลักๆ ที่สำคัญและเป็นแนวทางที่สามารถนำไปพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรมคือ

4.1 ด้านการพัฒนาศักยภาพและการวางรูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้าน แก้ไขจุดอ่อนของหมู่บ้าน โดยหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ที่มีประสบการณ์ หรือเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว มาสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ให้ความรู้ ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมวางแผน โดยต้องยึดว่าทุกกระบวนการของการพัฒนาต้องให้ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมลงมือปฏิบัติเองทุกขั้นตอน เพื่อสร้างและปลูกฝัง ความภาคภูมิใจ และความเป็นเจ้าของร่วมกันของชาวบ้าน มีความรักและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมภูมิปัญญาและมรดกในท้องถิ่นของตน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไม่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงในด้านวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน

4.2 ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านการประเมินผล ซึ่งควรจัดให้มีการทดลองการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน โดยเป็นการฝึกให้ชาวบ้านเกิดความคุ้นเคย หรือกับรูปแบบการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว เป็นการสร้างแบบแผน เพื่อสร้างกฎกติกา ระเบียบค่าเข้าชม สร้างความมั่นใจให้แก่นักท่องเที่ยว และกำหนดทิศทางหรือรอบการทำงานที่ชัดเจนอีกทั้งมีการต้องเตรียมความพร้อมทั้งด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อมภายนอก ควบคู่กับการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ ให้อยอมรับการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เกิดขึ้น อีกทั้งการส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และผู้มีประสบการณ์ในการพัฒนา โดยเฉพาะการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้านบรรลุวัตถุประสงค์และเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ดังนั้นการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมาพบว่า ชุมชนบ้านตะคุ หมู่ที่ 1 มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ 2 แห่งได้แก่ ปราสาทสระหินและวัดหน้าพระธาตุ โดยชุมชนความพร้อมต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับปานกลาง ทั้งนี้ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การจัดการโครงสร้างการบริหารงานด้านการท่องเที่ยวในหมู่บ้านยังไม่มี ความชัดเจน ยังไม่มีการตั้งคณะกรรมการดูแลรับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรม และไม่มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ไม่มีจุดขายที่สามารถดึงดูดเงินจากนักท่องเที่ยวได้ ตลอดจนนักท่องเที่ยวส่วนมากจะมาเที่ยวชมเฉพาะบริเวณวัด ส่วนบริเวณโบราณสถานอื่นๆ ยังไม่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ดังนั้นแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือ การพัฒนาศักยภาพและการวางรูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้าน และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้เกิดหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

สรุปผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ นั้นพบว่า ชุมชนบ้านตะคุนั้นมีโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญถึง 2 แห่ง คือ ปราสาทสระหินและวัดหน้าพระธาตุหรือวัดตะคุที่ถือว่าเป็นสิ่งชุมชนมีความภาคภูมิใจ รวมไปถึงการมีผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรมที่สามารถนำเป็นสินค้าการท่องเที่ยวมากมาย เช่น ภูมิปัญญาการทำหมี่ตะคุ การทอเสื่อ ตลอดจนประเพณีการเล่น รำแคน เดือนห้า หรือหมอลำพื้นบ้านงานนมัสการปิดทองพระธาตุวัดหน้าพระธาตุนับได้ว่าชุมชนบ้านตะคุนั้นมีศักยภาพในการดำเนินงานในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดีดังที่ ดังที่บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถานศิลปวัฒนธรรมและประเพณีโดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุดเพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลังจะต้องคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรมโดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

อันหลากหลายโดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดและการบริการท่องเที่ยวที่ครบตามเกณฑ์การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

2. การศึกษาความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยภาพรวม มีระดับการเตรียมความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเป็นเรื่องใหม่ของหมู่บ้าน ที่ต้องมีการจัดการ การบริหาร การวางแผนงาน ที่หลายขั้นตอน ด้านพื้นที่มีความพร้อมสูง มีแหล่งโบราณสถาน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นโดดเด่น มีเอกลักษณ์ของตัวเอง ประชาชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาและร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่นในการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนา ซึ่งตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของ Coltman (1989) อธิบายไว้ว่าการจะพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้ต้องส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจในสังคมซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เพื่อที่จะสามารถสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่นไว้ อีกทั้ง ภัคณิชา อภิศุภกรกุล และคณะ (2550) กล่าวว่าสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวคือการให้ความร่วมมือของคนในชุมชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวซึ่งแต่ละฝ่ายควรเห็นคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยวและมีจิตสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวและมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรมเช่นปราสาทพระราชนิเวศน์โบราณสถานโบราณวัตถุประเพณีวิถีการดำเนินชีวิตศิลปะทุกแขนงและสิ่งต่างๆที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย นักท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมาความเชื่อ มุมมองความคิดความศรัทธาความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจและนำมาศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้นอกเหนือจากการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว

2.1 การเปรียบเทียบความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา

จำแนกตามอายุ อาชีพและระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุและระดับการศึกษาต่างกันมีความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ คุณาภรณ์ ชื่นวิเศษ (2555) ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามความคิดเห็นของประชาชนในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอไชยาจังหวัดสุราษฎร์ธานีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าอายุการศึกษา อาชีพสถานภาพทางสังคมและระยะเวลาพักอาศัยอยู่ในอำเภอไชยาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอไชยาจังหวัดสุราษฎร์ธานีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเห็นได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลนั้นผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3. การศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดนครราชสีมาพบว่าภาพรวมการจัดการโครงสร้างการบริหารงานด้านการท่องเที่ยวในหมู่บ้านยังไม่มีชัดเจน ยังไม่มีการตั้งคณะกรรมการดูแลรับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรม และไม่มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ไม่มีจุดขายที่สามารถดึงเงินจากนักท่องเที่ยวได้ ตลอดจนนักท่องเที่ยวส่วนมากจะมาเที่ยวชมเฉพาะบริเวณวัด ส่วนบริเวณโบราณสถานอื่นๆ ยังไม่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวสอดคล้องกับผลการวิจัยของสงศรี วงษ์เวช (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง ผลการวิจัยพบว่า ในปัจจุบันยังขาดความชัดเจนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและมีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่เด่นชัด ตลอดจนขาดความรับผิดชอบต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการดูแลสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์บริเวณลุ่มแม่น้ำปิงและผลการวิจัยของ อภิญา สุพิชญ์ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาบ้านสิงห์ท่า อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรผลการวิจัยพบว่าอุปสรรคที่สำคัญคือขาดผู้เชี่ยวชาญในการฝึกอบรมมัคคุเทศก์คนในชุมชนขาดความกระตือรือร้น และไม่คอยมีนักท่องเที่ยวเจ้าของกิจการที่พักแรมขาดความรู้และขาดระบบการจัดการที่ดี ร้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐาน ตั้งเรียงรายไม่เป็นระเบียบ ร้านขาดเงินทุนในการพัฒนาปรับปรุงร้านด้านของที่ระลึกขาดบุคคลที่มีฝีมือในการจัดทำและไม่มีตลาดรองรับสินค้า การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทำยาก เนื่องจาก

พื้นที่ค่อนข้างจำกัด ชาวบ้านไม่สนใจไม่มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน ส่วนด้านความปลอดภัย สถานีตำรวจอยู่ไกล ขาดการประสานงานที่ีระหว่างภาครัฐและประชาชน

4. แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 แนวทางหลักๆ คือ 1) ด้านการพัฒนาศักยภาพและการวางรูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้าน แกะไขจุดอ่อนของหมู่บ้าน โดยหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้ที่มีประสบการณ์ หรือเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว มาร่วมเป็นแรงสำคัญเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ให้ความรู้ ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมวางแผน โดยต้องยึดว่าทุกระบวนกรของการพัฒนาต้องให้ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมลงมือปฏิบัติเองทุกขั้นตอน และ 2) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านการประเมินผลโดยเป็นการฝึกให้ชาวบ้านเกิดความคุ้นเคย หรือกับรูปแบบการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเป็นการสร้างแบบแผน เพื่อสร้างกฎกติกา ระเบียบค่าเข้าชม สร้างความมั่นใจให้นักท่องเที่ยว และกำหนดทิศทางหรือกรอบการทำงานที่ชัดเจนซึ่งแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ผู้วิจัยได้มีการสังเคราะห์ในเชิงการจัดการระบบการท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์ได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นเรื่องของทุกคน เพราะมีผลกระทบต่อระบบสังคมอย่างแน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสังคมวิทยา (Sociological Theories) ในมิติของทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural- function Theory) ที่ว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมคือความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคนขึ้นไป หรือระหว่างองค์กรหนึ่งไปสู่ที่องค์กรหนึ่ง จากระดับล่างไปสู่ระดับบนขึ้นไป อันจะเป็นผลเกี่ยวเนื่องเป็นโครงสร้างที่ใหญ่ และนำไปสู่หน้าที่และความรับผิดชอบของทุกคนในสังคม ทั้งนี้การท่องเที่ยวที่สามารถสร้างระบบให้มั่นคงได้นั้น ต้องขึ้นอยู่กับการวางแผนที่แน่นอนเช่นกัน นอกจากนี้แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของXimba (2009) ซึ่งเสนอว่าพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางวัฒนธรรมทั้งทางด้านภูมิปัญญาความงามจิตวิทยาและความรู้สึกภายใต้แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะมุ่งเน้นการอย่างยั่งยืนจะมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างความประทับใจ พร้อมกับกาสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเป็นแรงผลักดันให้ช่วยกันอนุรักษ์ สืบทอดและถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมซึ่งจะเป็นการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งเป็นข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ด้านการร่วมกันพัฒนาศักยภาพ และการวางรูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้านแก้ไขจุดอ่อน ของหมู่บ้าน โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้าง กฎ-กติกา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับชาวบ้านและนักท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่ชุมชนให้ความสำคัญดังนั้น จึงควรมีการกำหนดระเบียบแบบแผนให้กับชาวบ้านและนักท่องเที่ยวในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว เช่น การออกข้อห้ามในการจับต้องโบราณสถาน การแต่งกายในการเข้าชมสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

2. ด้านการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้านหรือการรวมกลุ่มภายในหมู่บ้าน โดยมีการกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน และการเชิญผู้นำที่มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวมาให้ความรู้แก่ชาวบ้าน

3. ด้านการศึกษาหมู่บ้าน และการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ทั้งในด้านศักยภาพ-ข้อจำกัด โอกาสและความเสี่ยงภายในหมู่บ้าน โดยการสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนและชาวบ้านได้มีเวทีในการแสดงความคิดเห็น การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกัน

4. ด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวโดยที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับตำบล อำเภอและจังหวัด ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยการสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรมที่ส่งเสริมสินค้าด้านการท่องเที่ยวหลากหลายมากขึ้น

5. ด้านการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว นำร่อง เช่น การจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมการสาธิตการทำหมี่ตะกั่ว การไหว้พระ ณ วัดหน้าพระธาตุ และการแสดงหมอลำที่เป็นวัฒนธรรมประจำหมู่บ้าน เป็นต้น โดยผู้นำชุมชนและชาวบ้านควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในทุกกิจกรรมที่กำหนดขึ้น เมื่อจัดกิจกรรมนำร่องแล้วควรมีการนำมาประเมินและสรุปผลของการกิจกรรม เพื่อนำมาสร้างเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน โดยรอบ หรือหมู่บ้านข้างเคียง หรือการขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทั้งตำบล เพื่อพัฒนาส่งเสริมและขยายโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ การวางแผน ด้านการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

3. ควรศึกษาผลกระทบ หรือการเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้าน เมื่อได้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาหรือความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เช่น การดำเนินชีวิต รายได้ อาชีพ ความพึงพอใจของชาวบ้าน เป็นต้น

4. ควรศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เยี่ยม อินทรกำแหง, พลโท. (2528). *จดหมายเหตุนครราชสีมา* (พิมพ์สนองคุณบรรพบุรุษแห่งสกุลอินทรกำแหง, ร.3 จ.ศ. 1204 เลขที่ 67). นครราชสีมา: ม.ป.พ.
- คุณากรณ์ ชื่นวิเศษ. (2555). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามความคิดเห็นของประชาชนในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภาคินา อภิศุกรกุล และคณะ. (2550). *โครงการการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับเทศกาลการท่องเที่ยวประจำปีในกลุ่มจังหวัดภาคอีสานใต้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สงศรี วงษ์เวช. (2545). *รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- องค์การบริหารส่วนตำบลตะคุ. (2557). *สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบลตะคุ* (จำนวนประชากร). นครราชสีมา: องค์การบริหารส่วนตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย.
- อภิญา สุพิชญ์. (2555). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาบ้านสิงห์ท่า อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร*. (การศึกษานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สนาม กุทองคำ. (22 มีนาคม 2558). *สัมภาษณ์*. ผู้ใหญ่บ้านบ้านตะคุ หมู่ที่ 1 อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา.
- Google earth.(2557). *ชุมชนบ้านตะคุ หมู่ที่ 1 ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา*. ใน *โปรแกรม google earth*. สืบค้นจาก โปรแกรม google earth.
- Coltman, M.M. (1989). *Tourism marketing*. New York : Van Norstrand Reinhold.
- Nzama, A.T, Magi, L. M., &Ngcobo, N. R. (2005). *Workbook-I Tourism Workbook for Educators: 2004 Curriculum Statement* (Unpublished Tourism Workshop Educational Materials). Centre for Recreation &Tourism, UZ. and Tourism KwaZulu-Natal, University of Zululand.
- Ximba, E. Z. (2009). *Cultural and heritage tourism development and promotion in the Ndwedwe municipal area: perceived policy and practice* (Master dissertation, University of Zululand). Retrieved from <http://uzspace.uzulu.ac.za/xmlui/bitstream/handle/10530/419/Cultural%20and%20heritage%20tourism.pdf?sequence=1>